

Table of contents / Spis treści

Editorial	
– Od Zespołu Redakcyjnego	7
Rita Anna Ambrus, Katalin Borbély – <i>Hungarian accounting regulations: exposed to the cross-fire</i>	
– Węgierskie uregulowania rachunkowości w krzyżowym ogniu przepisów ...	9
Anna Bartoszewicz – <i>Performance audit as a tool oriented at the accountability of public finance spending in Poland against the background of UK practices</i>	
– Audyt efektywnościowy jako narzędzie ukierunkowane na rozliczalność wydatkowania środków publicznych w Polsce na tle praktyk Wielkiej Brytanii	23
Snejana Basheva, Borislav Boyanov – <i>Regulation of the Bulgarian accounting system and its future perspectives</i>	
– Regulacje rachunkowości w Bułgarii obecnie i w przyszłości	49
Radosław Ignatowski, Wojciech Zatoń – <i>Non-controlling interests, financial performance and the equity of groups. An empirical study of groups listed on the Warsaw Stock Exchange</i>	
– Udziały niekontrolujące a dochody i kapitały własne grup kapitałowych. Badanie empiryczne grup spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie	67
Mariusz Karwowski, Gertruda Krystyna Świdorska, Paweł Warowny – <i>The valuation of finished products as an important risk factor in the distortion of financial statements</i>	
– Wycena produktów jako ważny obszar ryzyka zniekształcenia sprawozdania finansowego	95
Małgorzata Macuda, Łukasz Matuszak, Ewa Różańska – <i>The concept of CSR in accounting theory and practice in Poland: an empirical study</i>	
– Koncepcja CSR w teorii i praktyce rachunkowości w Polsce – badanie empiryczne	115
Aleksei Nazarov, Ülle Päril – <i>The quality of performance measurement systems at the Estonian Ministry of Agriculture</i>	
– Jakość systemu pomiaru dokonań Ministerstwa Rolnictwa w Estonii	139
Wojciech A. Nowak – <i>The evolution of governmental accounting in the phases of a State regime reshaping from capitalism to socialism and from socialism to capitalism: the case of Poland in the 1950s – mid-1990s</i>	159

– Rachunkowość rządowa w fazach przekształcania państwa z reżimu kapitalistycznego na reżim socjalistyczny i odwrotnie: przypadek Polski od lat 50. do połowy lat 90. XX wieku	
Rumiana Pozharevska, Maria Markova – <i>Accounting interpretation of concession rights in the Republic of Bulgaria – topical issues</i>	
– Ujęcie koncesji w księgach rachunkowych i sprawozdaniach przedsiębiorstw w Bułgarii	181
Paavo Siimann, Jaan Alver – <i>On using an efficiency matrix in analysing profit per employee (on the basis of the Estonian SME software sector)</i>	
– Wykorzystanie <i>efficiency matrix</i> w analizie zysku na pracownika (na przykładzie MŚP w sektorze informatycznym w Estonii)	195
Tomasz Wnuk-Pel – <i>Factors determining the selection of capital budgeting methods in companies operating in Poland</i>	
– Czynniki determinujące wybór metod budżetowania kapitałowego w przedsiębiorstwach działających w Polsce	217
Instructions for authors	241

Hungarian accounting regulations: exposed to the cross-fire

RITA ANNA AMBRUS, KATALIN BORBÉLY

Abstract

The aim of the paper is to highlight two factors influencing Hungarian accounting regulations: the legislation of accounting in the last 25 years and the most important features of the taxation system. Both of them can influence the main requirement of the Hungarian Act on Accounting, the true and fair view. The research methods are based on a synthesis of the national and international literature. The authors examine the regulation system embedded in the legal and economic environment. The paper shows the accounting legislation in Hungary after the changing of the regime, its asymmetry, the attitude of the legislators and the current situation. The analysis of the tax system is connected to the provisions of accounting, highlighting the problems of the tax administration, the relation between corporate tax and the results of accounting and the intention to simplify it.

The main conclusion is to make the system more flexible, in line with the legal and fiscal institutions, to fulfil its important requirements.

Streszczenie

Węgierskie uregulowania rachunkowości w krzyżowym ogniu przepisów

Celem artykułu jest przedstawienie dwóch zasadniczych czynników wpływających na uregulowanie systemu rachunkowości na Węgrzech: prawodawstwa rachunkowości w ostatnich 25 latach oraz specyfiki systemu podatkowego, które mogą sporadycznie ograniczać lub zniekształcać stosowanie zasady prawdziwego i rzetelnego obrazu jednostki, wymaganej przez prawo rachunkowości. W badaniach wykorzystano przede wszystkim syntezę krajowej i międzynarodowej literatury przedmiotu; odwołano się również do rezultatów wcześniejszych studiów autorów w tym zakresie.

Autorzy oceniają system uregulowania rachunkowości poprzez analizę prawnych i ekonomicznych aspektów. W opracowaniu scharakteryzowano prawodawstwo rachunkowości w ostatnich 25 latach,

naświetlono jego asymetrię, postawę prawodawców i aktualną sytuację. Ocena przepisów podatkowych jest prowadzona przede wszystkim z punktu widzenia rachunkowości i wskazuje na obciążenia administracyjne, powiązanie podatku od osób prawnych i wyników rachunkowości oraz podejmowane starania w kierunku uproszczenia węgierskiego systemu podatkowego. Zdaniem autorów niniejszego artykułu należy spowodować, aby węgierski system rachunkowości stał się bardziej elastyczny i mógł odpowiadać na stawiane przez użytkowników informacji wymagania, co można osiągnąć tylko poprzez jednoczesną, prowadzącą w tym kierunku, zmianę innych elementów wpływających na jego uregulowanie (tzn. systemu prawnego i podatkowego).

Performance audit as a tool oriented at the accountability of public finance spending in Poland against the background of UK practices

ANNA BARTOSZEWICZ

Abstract

In recent years, public finance spending in Poland has been subject to citizens' critical assessment. It forces public finance sector units to introduce tools that will enable the effectiveness of actions within this area to be scrutinized. The performance audit, a new idea of auditing oriented at performance, provides such a tool. At the same time, a chance to introduce accountability to Polish public finance sector entities appeared. The aim of the article is to determine the role and usefulness of performance audits for the effective management of public finances by public finance sector units in Poland with reference to British practice in this area. In the article, the author attempted to answer the question about what the perspective of performance audit development is in Poland in the next couple of years. To achieve the goal, the author used an analysis of the Polish and foreign literature on the subject, an analysis of legal instruments of internal audit, the comparative analysis method, and benchmarking (modelled on the British practice, the author indicating the implications connected with implementing performance audits in public finance sector units in Poland as well as mentioning legal-economic loopholes that should be closed in order to raise the effectiveness of performance audit in public finance sector in Poland). The author's conclusions are based on deduction. Considering the experience of Great Britain, one may think that the role of the performance audit in Poland will grow along with the development of managerial control within public institutions, causing the rationalization of public finance spending. The aspects that should be complemented in the scope of the performance audit include: cyclical, not short-term, control of the use of public finances by government institutions, and acknowledging this tool as an obligatory element of management.

Streszczenie

Audyty efektywnościowe jako narzędzie ukierunkowane na rozliczalność wydatkowania środków publicznych w Polsce na tle praktyk Wielkiej Brytanii

W ostatnich latach wydatkowanie środków publicznych w Polsce w sposób restrykcyjny poddawane jest ocenie obywateli. Powyższe wymusza na jednostkach sektora finansów publicznych wprowadzenie narzędzi, które umożliwią zbadanie skuteczności działania w tym obszarze. Taką możliwość daje audyt efektywnościowy, który stał się nową koncepcją audytu ukierunkowaną na osiągnięte wyniki. Pojawiła się jednocześnie szansa na wprowadzenie rozliczalności podmiotów sektora finansów publicznych w Polsce. Celem niniejszego artykułu jest określenie znaczenia i przydatności audytów efektywnościowych dla racjonalnego gospodarowania środkami publicznymi przez jednostki sektora finansów publicznych w Polsce, z odwołaniem się do praktyk brytyjskich w tym zakresie. W artykule podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, jakie są perspektywy rozwoju audytu efektywnościowego w Polsce w ciągu kilku najbliższych lat. Do realizacji przyjętego w artykule celu wykorzystano następującą metodykę badań: analizę

literatury polskiej i zagranicznej w przedmiotowym zakresie, analizę aktów prawnych w obszarze audytu wewnętrznego, metodę analiz porównawczych, *benchmarking* (wzorując się na praktykach brytyjskich, wskazano na implikacje związane z wdrożeniem audytów efektywnościowych w jednostkach sektora finansów publicznych w Polsce oraz zidentyfikowano luki, które należy ewentualnie uzupełnić w celu podniesienia skuteczności audytów efektywnościowych w jednostkach sektora finansów publicznych w Polsce). Wnioskowanie przeprowadzono z zastosowaniem metody dedukcji. Na podstawie doświadczeń Wielkiej Brytanii można sądzić, że rola audytów efektywnościowych w Polsce będzie rosła wraz z rozwojem kontroli zarządczej w instytucjach publicznych, powodując racjonalizację wydatkowania środków publicznych. Uzupełnienia w zakresie skuteczności audytów efektywnościowych wymaga między innymi uznanie tego narzędzia jako obowiązkowego elementu zarządzania, a nie jako obowiązku ustawowego czy też poddawanie cyklicznemu, nie zaś doraźnemu badaniu wykorzystanie środków publicznych przez instytucje państwowe.

Regulation of the Bulgarian accounting system and its future perspectives

SNEJANA BASHEVA, BORISLAV BOYANOV

Abstract

In 2013, the Fourth and Seventh Directives were replaced by a new Accounting Directive – Directive 2013/34/EC. The Directive is the outcome of EU aspirations to ease the business environment of small and medium-sized enterprises by simplifying the requirements with regard to reporting and mandatory disclosures for that category of enterprises. The entities of the practical sector (public and private limited liability companies, partnerships, general partnerships, *etc.*) come within the scope of the Directive. The scope of the Directive excludes non-profit legal entities. The provisions of the Directive should, for the first time, be applied with regard to financial statements for reporting years beginning on or after January 1, 2016. Being an EC Member State, the Republic of Bulgaria has to transpose the Directive into the national accounting legislation by July 2015. The emphasis in this article is put on the basic problematic areas which occur in the process of the transposition of the Directive. As the possible solutions are based on established traditions and practices, the authors of this article try to identify the solutions to these problems taking into consideration the requirements imposed by the Directive itself. Four principal problems are defined in the article: should there be a new Accounting Law and what should it include; should the Accounting Law include accounting principles; what groups and categories of enterprises should be differentiated and which accounting basis should be applied by any of them.

Streszczenie

Regulacje rachunkowości w Bułgarii obecnie i w przyszłości

W 2013 r. czwarta i siódma dyrektywa zostały zastąpione nową dyrektywą – dyrektywą 2013/34/WE o rachunkowości. Dyrektywa ta jest wynikiem dążenia UE do ułatwienia funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw poprzez złagodzenie wymogów dotyczących sprawozdawczości i obowiązkowego ujawnienia informacji dla tej kategorii jednostek gospodarczych. Dyrektywa obejmuje firmy z sektora realnego (spółki publiczne i prywatne z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki partnerskie, spółki jawne itp.). Z zakresu dyrektywy wyłączone są podmioty prawne *non-profit*. Przepisy dyrektywy powinny być zastosowane po raz pierwszy w sprawozdaniach finansowych za lata obrotowe rozpoczynające się 1 stycznia 2016 r. lub po tym dniu. Jako członek Wspólnoty Europejskiej Bułgaria powinna dokonać transpozycji dyrektywy do swego prawa księgowego do lipca 2015 r. Autorzy artykułu koncentrują się na głównych obszarach problemowych pojawiających się w trakcie transpozycji dyrektywy. Wychodząc z ustalonych tradycji i praktyk rachunkowości, autorzy opracowania podejmują próbę ich identyfikacji i możliwych rozwiązań problemów w kontekście wymagań stawianych przez samą dyrektywę. W artykule

omówiono cztery główne zagadnienia: czy powinna być wprowadzona nowa ustawa o rachunkowości oraz co powinna zawierać; czy ustawa o rachunkowości powinna zawierać zasady rachunkowości; jakie grupy i kategorie jednostek gospodarczych powinny zostać zdefiniowane i jakie zasady rachunkowości powinny być przez nie stosowane.

Non-controlling interests, financial performance and the equity of groups

An empirical study of groups listed on the Warsaw Stock Exchange

RADOSŁAW IGNATOWSKI, WOJCIECH ZATOŃ

Abstract

The purpose of this article is to (a) analyze IFRS requirements for the recognition and presentation of non-controlling (minority) interests in consolidated financial statements in relation to theoretical concepts of consolidation of financial statements, and (b) assess the share and importance of non-controlling interests in financial performance and the equity of the groups of companies in practice.

For the purpose of the article, selected scientific methods have been used, including: descriptive and analytical ones (for analyzing the theoretical concepts and IFRS requirements), critical analysis, especially used for the literature review, and for the assessment of practice: primary empirical research methods, and quantitative methods, including descriptive statistics, nonparametric tests and correlation analysis. The empirical material collected was used to verify several hypotheses related to non-controlling interests of the groups whose parents are registered in Poland and whose securities are traded on a regulated, Polish capital market (Warsaw Stock Exchange). The empirical evidence is that non-controlling interests represent a very small part of group's equity (taking the mean of about 3.5%, but the median below 1%) and obviously, they are significantly lower than the share of majority interests. Their deviation among the different classes of companies (big, small and banks) is negligible. Slightly higher is the share of minority interests in the group's net profit and total comprehensive income. However, no significant difference is to be found between the shares of non-controlling interests in the group's equity, net profit and total comprehensive income. Overall, shares of majority (minority) interests in a group's income are in line with their shares in the group's equity. The hypothesis on comparable returns on non-controlling and majority interests (in terms of ROE) cannot be rejected if both net profit and losses are considered. However, if losses are skipped then there is evidence that non-controlling interests are more profitable than majority interests. Analysis of the impact of the number of subsidiaries in groups on non-controlling interests indicates the existence of such an effect only in relation to the equity (rather obvious but weak). No effect is observed for the impact on net profit for the entire sample.

Streszczenie

Udziały niekontrolujące a dochody i kapitały własne grup kapitałowych. Badanie empiryczne grup spółek notowanych na Gieldzie Papierów Wartościowych w Warszawie

Celem tego artykułu jest: (a) poddanie analizie rozwiązań MSSF w zakresie ujmowania i prezentacji udziałów niekontrolujących w skonsolidowanych sprawozdaniach finansowych na tle teoretycznych koncepcji konsolidacji sprawozdań finansowych; (b) poddanie ocenie wpływu, jaki mają udziały niekontrolujące na kapitały własne grup kapitałowych, na podstawie danych spółek giełdowych notowanych na Gieldzie Papierów Wartościowych (GPW) w Warszawie.

Przeprowadzone badanie empiryczne pozwoliło na zweryfikowanie czterech hipotez badawczych. Udziały niekontrolujące stanowią bardzo niewielką część kapitału grupy 2–5%, różniącą się w sposób statystycznie istotny od udziałów podmiotów dominujących. Ich zróżnicowanie w ramach grup spółek wyróżnionych w badaniu jest bardzo małe. Zwraca uwagę fakt, że mediana udziałów niekontrolujących

w kapitale nie przekracza 1%. Nieco większy (tylko pod względem wartości średniej) jest udział kapitałów mniejszościowych w zyskach i dochodach grupy kapitałowej, w grupie małych spółek przekracza 13%. Nie stwierdza się jednak statystycznie istotnych różnic między udziałami niekontrolującymi w kapitale własnym grup a udziałami niekontrolującymi w zyskach i całkowitych dochodach grup. Hipoteza mówiąca o porównywalnej rentowności udziałów niekontrolujących i dominujących została częściowo zanegowana. Analiza przeprowadzona z uwzględnieniem tylko dodatnich obserwacji wskazała na istotnie większą rentowność udziałów niekontrolujących niż udziałów przypisanych do podmiotów dominujących. Badania dotyczące wpływu liczby podmiotów zależnych na wielkość udziałów niekontrolujących w kapitale i wynikach finansowych grupy wskazują na występowanie takiego wpływu jedynie w odniesieniu do udziału w kapitale własnym w grupie spółek dużych.

The valuation of finished products as an important risk factor in the distortion of financial statements

**MARIUSZ KARWOWSKI, GERTRUDA KRYSZYNA ŚWIDERSKA,
PAWEŁ WAROWNY**

Abstract

The aim of the study was to answer the following questions:

1. Is the correct valuation of products significant from the point of view of economic risk?
2. Are there situations in Polish practice of inaccurate valuations that lead to material misstatements of financial statements?
3. Is there a risk of inaccurate cost information being used by the management of Polish companies?

The review of published materials on the topic has shown that inaccuracies in the calculation of individual product costs, or overlooking the issue of idle capacity, may increase the economic risk of faulty decisions.

A survey conducted among Polish companies has demonstrated that, in many cases, cost accounting does not allow for the accurate calculation of individual product costs or the cost of idle capacity. In addition, the research has highlighted the issue of idle capacity in many Polish companies that hold a significant level of inventories. All of this indicates a risk of distortion in financial statements due to the faulty valuation of products in the reports of those companies.

Streszczenie

Wycena produktów jako ważny obszar ryzyka zniekształcenia sprawozdania finansowego

Celem badań była odpowiedź na pytania:

1. Czy z punktu widzenia ryzyka gospodarczego nadal istotna jest prawidłowa wycena produktów?
2. Czy w praktyce polskiej występują sytuacje, w których brak prawidłowej wyceny prowadzi do istotnego zniekształcenia sprawozdania finansowego?
3. Czy istnieje ryzyko, że polskie przedsiębiorstwa wykorzystują nieprawidłową informację o kosztach do zarządzania?

Badania literaturowe wykazały, że nieprawidłowa wycena poszczególnych produktów lub brak wyłączenia niewykorzystanego potencjału może zwiększać ryzyko gospodarcze wynikające z nieprawidłowych decyzji.

Badania ankietowe przeprowadzone wśród polskich przedsiębiorstw wskazują na to, że w wielu wypadkach stosowane rozwiązania rachunku kosztów nie pozwalają ani na prawidłową kalkulację kosztów poszczególnych produktów, ani na kalkulację kosztów niewykorzystanego potencjału. Ponadto przeprowadzone badania wykazały, że w wielu polskich przedsiębiorstwach występuje problem niewykorzystanego potencjału oraz występują przedsiębiorstwa posiadające istotny poziom zapasów. Wszystko to wskazuje na ryzyko zniekształcenia sprawozdania finansowego spowodowanego nieprawidłową wyceną produktów w sprawozdaniach tych firm.

The concept of CSR in accounting theory and practice in Poland: an empirical study

MAŁGORZATA MACUDA, ŁUKASZ MATUSZAK,
EWA RÓŻAŃSKA***

Abstract

Purpose. Right now, the issue of Corporate Social Responsibility (CSR) lies within the scope of interest of various fields of social science and practice, including the science and practice of accounting. Numerous research works stress how accounting, particularly in terms of corporate reporting, is closely connected to the concept of CSR. The number of studies concerning especially CSR reporting has increased in recent years all over the world, but in Poland CSR reporting is a new field not yet covered by many current research papers. The main purpose of this work is to present the concept of CSR in the theory and practice of accounting.

Design/methodology/approach. The research paper comprises a literature review and a content analysis. The literature review was conducted in the first part of the work, which was devoted to the presentation of the idea of corporate social responsibility in the context of accounting and corporate reporting, and also in the second part, which contains an overview of the most well-known and comprehensive global standards related to CSR reporting. The content analysis was used in the final part of the work to examine the disclosures of CSR in annual reports and separate reports (Management commentary, communications) on a population of Polish stock exchange companies listed on the Warsaw Stock Exchange (WSE) Main Market as of 31 October 2013, which are also listed in the WIG-Poland index and the RESPECT Index – the first Polish, and one of the few European indexes of socially responsible companies.

Findings. It has been determined that among Polish public companies listed on the WSE, which are also listed in the WIG-Poland index, only 6% operate in a socially responsible manner according to the RESPECT criteria, and less than 4.6% of all companies listed in the WIG-Poland and 70% of RESPECT index companies prepare separate CSR reports. Out of all the companies that prepare separate CSR reports, 93% prepare ESG reports (*Environment, Social, Governance*), but to a different scope. Out of all the companies preparing separate CSR reports, 70% followed the GRI Guidelines. The percentage share of companies whose CSR reports were verified by an independent external auditor is not very high – 18%. Among the companies that prepared separate CSR reports and are listed in the RESPECT Index, only one prepared an integrated annual report for the year 2012.

Research limitations/implications. The authors are aware of the limited subjective scope which might lead to some restrictions when extrapolating the results onto all the companies operating in Poland. Moreover, it cannot be excluded that companies not listed on the WSE also prepare CSR reports. This is why any attempt to apply the conclusions from this study to the general population may lead to erroneous results.

Streszczenie

Koncepcja CSR w teorii i praktyce rachunkowości w Polsce – badanie empiryczne

Cel. Współcześnie kwestia społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR) leży w zakresie zainteresowania różnych dziedzin nauki i praktyki społecznej, w tym nauki i praktyki rachunkowości. Liczne prace badawcze podkreślają jak rachunkowość, a w szczególności sprawozdawczość przedsiębiorstw, jest ściśle związana z pojęciem CSR. W ostatnich latach na całym świecie liczba badań dotyczących raportowania

*** Ewa Różańska, Ph.D., Poznań University of Economics and Business, Department of Accounting, ewa.rozanska@ue.poznan.pl

CSR istotnie wzrosła. Niemniej w Polsce raportowanie CSR to nowa dziedzina badawcza i jej dorobek naukowy jest bardzo skromny. Głównym celem artykułu jest przedstawienie koncepcji CSR w teorii i praktyce rachunkowości.

Projektowanie/metodologia/podejście. W artykule wykorzystano zarówno przegląd literatury, jak i metodę analizy zawartości. W pierwszej części artykułu dokonano przeglądu literatury dotyczącej idei społecznej odpowiedzialności biznesu w kontekście rachunkowości i sprawozdawczości przedsiębiorstw. W drugiej części artykułu dokonano przeglądu najbardziej znanych i kompleksowych światowych norm sprawozdawczości CSR. Metodę analizy zawartości wykorzystano w badaniu empirycznym w trzeciej części artykułu, w celu zbadania ujawnień CSR w raportach rocznych i oddzielnych raportach (komentarzach zarządu). Badaniem objęto populację polskich spółek giełdowych notowanych na głównym rynku Giełdy Papierów Wartościowych (GPW) w Warszawie 31 października 2013 r., które są również notowane w indeksie WIG-Poland oraz RESPECT Index – pierwszego w Polsce i jednego z nielicznych europejskich indeksów spółek odpowiedzialnych społecznie.

Wyniki. Stwierdzono, że wśród polskich spółek publicznych notowanych na GPW, które są wymienione w indeksie WIG-Poland tylko 6% działa w sposób społecznie odpowiedzialny i są one notowane w indeksie RESPECT. Mniej niż 4,6% wszystkich spółek notowanych w WIG-Poland oraz 70% firm z indeksu RESPECT przygotowuje oddzielne raporty CSR. Spośród wszystkich firm, które przygotowują oddzielne raporty CSR, 93% przygotowuje raporty ESG, ale w różnym zakresie informacyjnym. Spośród wszystkich spółek przygotowujących oddzielne raporty CSR, 70% spółek stosuje wytyczne GRI. Procentowy udział firm, których raporty CSR były weryfikowane przez niezależnego audytora zewnętrznego, wynosi 18%. Wśród firm, które przygotowują oddzielne raporty CSR i są notowane w indeksie RESPECT, tylko jedna spółka przygotowała jeden zintegrowany raport roczny za rok 2012.

Ograniczenia badania/implikacje. Autorzy zdają sobie sprawę z ograniczonego zakresu podmiotowego, co może prowadzić do pewnych ograniczeń przy ekstrapolacji wyników na wszystkie spółki działające w Polsce. Co więcej, nie można wykluczyć, że spółki nienotowane na GPW również przygotowują raporty CSR. Dlatego też każda próba zastosowania wniosków z tego badania do populacji ogólnej może prowadzić do błędnych wyników.

The quality of performance measurement systems at the Estonian Ministry of Agriculture

ALEKSEI NAZAROV, ÜLLE PÄRL

Abstract

The goal of this study is to assess the quality of the PMS at the Estonian Ministry of Agriculture by analyzing whether the PMS meets certain requirements. The requirements applicable to the PMS could be split into two categories: system requirements and measure requirements. The research particularly focuses on the system requirements, such as balance, the cause-effect model, linkage to strategy, and multidimensionality.

The authors use the archival research strategy in order to uncover the origins of the design of the current PMS and to describe the current state of affairs regarding PM in the public sector in Estonia. Secondary data, documentation publicly available from the web portals of the Ministry of Finance and the Ministry of Agriculture of Estonia, is the main source of information. Content analysis is used to carry out the study of the current PMS of the ministry.

Based on the analysis made we can conclude that although the measurables are not distributed homogeneously among the categories, all the defined categories are covered. The PMS at the Ministry of Agriculture demonstrated a relatively good level of compliance with the requirements applicable to a modern PMS. However, the following recommendations are offered based on the results of the research:

- split measurables in such a way that they would only represent a single area of performance,
- review measurables that cannot be assigned to any of the defined categories,
- consider improving the cause-effect model by separating inputs and outputs represented by actions.

Streszczenie

Jakość systemu pomiaru dokonań Ministerstwa Rolnictwa w Estonii

Celem artykułu jest ocena jakości systemu pomiaru dokonań w Ministerstwie Rolnictwa w Estonii poprzez ustalenie, czy system spełnia określone regulacje. Regulacje te można podzielić na dwie kategorie: wymagania systemowe, jak np. powiązanie ze strategią, model przyczynowo-skutkowy, wielowymiarowość oraz wymagania dotyczące samego pomiaru.

Autorzy przeprowadzili badania na danych archiwalnych w celu ustalenia pochodzenia wzorców dla obecnie stosowanego pomiaru dokonań w sektorze publicznym w Estonii. Wykorzystane zostały głównie źródła wtórne, dokumentacja publicznie dostępna na stronach internetowych Ministerstwa Finansów oraz Ministerstwa Rolnictwa w Estonii. Analiza treści została zastosowana do oceny obecnego systemu pomiaru dokonań ministerstwa.

Wyniki analizy wskazują, że mimo nierównomiernego i niehomogenicznego rozłożenia mierników wszystkie kategorie zostały uwzględnione. System pomiaru dokonań Ministerstwa Rolnictwa w Estonii został oceniony na wysokim poziomie pod względem zgodności z wymaganiami dla nowoczesnych systemów pomiaru wyników. Mimo to zostały sformułowane następujące rekomendacje:

- mierniki powinny być tak skonstruowane, aby mierzyły jedno zjawisko/obszar,
- należy odrzucić mierniki, które nie pasują do żadnej kategorii,
- należy rozważyć udoskonalenie modelu przyczynowo-skutkowego poprzez odseparowanie wejść i wyjść dla poszczególnych działań.

The evolution of governmental accounting in the phases of a State regime reshaping from capitalism to socialism and from socialism to capitalism: the case of Poland in the 1950s – mid-1990s

WOJCIECH ANDRZEJ NOWAK

Abstract

The main aim of this paper is the presentation and analysis of the fundamental phases of the reshaping of Polish public sector accounting from the beginning of the 1950s up to the mid-1990s. These years constitute the period of the two opposite transitions of Polish governmental accounting: at the beginning it was reoriented from serving the state under the market economy of the time towards serving the state under a centrally planned economy; at the end it was reoriented just the opposite – from serving the state under a centrally planned economy towards serving the state under a contemporary market economy. Both transformations were of a unique character on the international scale. The patterns and contingencies of these transitions have been outlined. This article was written in 1996, but has not yet been published. Its publication in practically unchanged form is designed to illustrate a way of thinking and writing about accounting on the Polish academic plain according to the manner of the time.

The adopted approach and method have a descriptive-analytical character, backed up with the theory of the change in the public sector accounting and empirical research. The original model of the public sector accounting innovation in Poland and accounting regulations of the time were used. In the conclusion, it is possible to state that, for Poland, the public sector accounting both in the period of the centrally planned economy and in the period of the market economy, rely on the accrual convention and the double entry – it remains steady. Its reshaping is of an evolutionary character, and shifts in the sociopolitical-economic system of the state, the way public authorities function and the nature of public sector entities, determine the process change. Appropriate legal instruments are a basic tool of the regulation of the change, with central government administration in the leading role.

Streszczenie

Rachunkowość rządowa w fazach przekształcania państwa z reżimu kapitalistycznego na reżim socjalistyczny i odwrotnie: przypadek Polski od lat 50. do połowy lat 90. XX wieku

Głównym celem artykułu jest przedstawienie i analiza fundamentalnych etapów przekształcania rachunkowości polskiego sektora publicznego, w okresie od początku lat 50. do połowy lat 90. ubiegłego wieku. W tym czasie doszło do dwóch radykalnych transformacji polskiej rachunkowości rządowej. Na przełomie lat 40. i 50. rozpoczęto jej przekształcanie z pozycji służenia państwu gospodarki rynkowej (w jej ówczesnym stanie) ku pozycji służenia państwu gospodarki centralnie planowanej, by w pierwszej połowie lat 90. przekształcać ją z pozycji służenia państwu gospodarki centralnie planowanej ku pozycji służenia państwu gospodarki rynkowej. Obydwie transformacje miały unikalny charakter w skali międzynarodowej. Zarysowano wzory i uwarunkowania tych transformacji. Artykuł powstał w roku 1996, ale dotąd nie opublikowano go. Jego publikacja w praktycznie niezmienionej postaci ma ilustrować ówczesny sposób myślenia i pisanie o rachunkowości na płaszczyźnie akademickiej. Podejście i metoda mają charakter opisowo-analityczny, wsparty teorią zmiany w rachunkowości sektora publicznego i badaniem empirycznym. Wykorzystano autorski model innowacji w rachunkowości sektora publicznego w Polsce oraz regulacje rachunkowości tamtego okresu. W konkluzji można stwierdzić, że w Polsce rachunkowość sektora publicznego zarówno w okresie gospodarki centralnie planowanej, jak i w okresie gospodarki rynkowej, opiera się na konwencji memoriałowej i podwójnym zapisie – to się nie zmienia. Jej przekształcenia mają charakter zmiany ewolucyjnej, warunkowanej zmianami w systemie społeczno-polityczno-ekonomicznym państwa i sposobie funkcjonowania władz publicznych oraz naturą jednostek zaliczanych do sektora publicznego. Podstawowym narzędziem regulacji zmiany są instrumenty prawne właściwe dla władzy centralnej, z pierwszoplanową rolą administracji rządowej.

Accounting interpretation of concession rights in the Republic of Bulgaria – topical issues

RUMIANA POZHAREVSKA, MARIA MARKOVA

Abstract

The subject of this paper covers the topical problems for the Republic of Bulgaria on the recognition, presentation and disclosure of concession rights and transactions for accounting purposes. The issues identified by the authors have a regulatory, theoretical character and concern their practical application. The aspects studied within this paper are: recognition of concession rights as intangible assets and their positioning in the total amount of assets of concessionaire enterprises; requirement and readiness for disclosure of information relating to concession agreements. The authors seek to suggest solutions in the specified directions.

Streszczenie

Ujęcie koncesji w księgach rachunkowych i sprawozdaniach przedsiębiorstw w Bulgarii

Artykuł obejmuje zagadnienia i problemy istotne w Bulgarii, związane z pomiarem i ujmowaniem koncesji w księgach rachunkowych oraz prezentacją w sprawozdaniach finansowych. Wnioski mają wymiar zarówno teoretyczny, jak i praktyczny. Autorzy starali się wypracować rozwiązania mające na celu właściwą prezentację tych praw, uwzględniając zarówno wymagania użytkowników informacji, jak i regulacje prawne.

On using an efficiency matrix in analysing profit per employee (on the basis of the Estonian SME software sector)

PAAVO SIIMANN, JAAN ALVER

Abstract

Service companies earn their profit mainly due to their employees' intellectual skills, therefore, increasing profit per employee is one opportunity to increase profit and thereby also the company's market value. In this article the number of employees, the value of owners' equity and loan capital, operating expenses, net sales and profit before income tax have been used to analyse the change in profit per employee of the Estonian software small and medium-sized enterprise (SME) sector in total, and for small and medium-sized companies separately in the years 2009–2013. Furthermore, this article demonstrates that the efficiency matrix methodology and its developments that were refined in Estonia and Russia from the 1960s to the 1990s can be deployed nowadays as well.

Of all the components, profit margin and owners' equity per employee showed the most rapid growth during the analysed period. Profit per employee was higher in the small enterprises segment and lowest among medium-sized enterprises, where owners' equity per employee, net sales to operating expenses, and profit margin were lower than in small enterprises over the whole period analysed.

Streszczenie

Wykorzystanie *efficiency matrix* w analizie zysku na pracownika (na przykładzie MŚP w sektorze informatycznym w Estonii)

Przedsiębiorstwa usługowe osiągają zyski dzięki wykorzystaniu zdolności i wiedzy pracowników. Stąd miara taka jak zysk na pracownika może być użyta w celu maksymalizacji wyników finansowych i wartości firmy. Artykuł obejmuje badanie z wykorzystaniem zmiennych: liczba pracowników, wysokość kapitału własnego, kapitału obcego, kosztów operacyjnych, przychodów netto ze sprzedaży oraz zysku przed opodatkowaniem w celu oszacowania ich wpływu na zmianę zysku na pracownika. Do próby badawczej wybrano małe i średnie przedsiębiorstwa z sektora informatycznego łącznie i jako osobne grupy. Badanie objęło lata 2009–2013. Co więcej, artykuł wskazuje, że metoda *efficiency matrix* rozwijana od początku lat 60. w Rosji i Estonii do lat 90. ubiegłego wieku może być stosowana także obecnie.

Badania wykazały, że marża brutto oraz wartość kapitału własnego wzrastały gwałtownie w analizowanym okresie. Zysk na pracownika był mniejszy w średnich firmach, a większy w przedsiębiorstwach małych, podczas gdy kapitał własny na pracownika, przychody netto ze sprzedaży w stosunku do kosztów operacyjnych oraz marża brutto były mniejsze w małych firmach.

Factors determining the selection of capital budgeting methods in companies operating in Poland

TOMASZ WNUK-PEL

Abstract

The paper aimed to explore the extent of the use of capital budgeting methods and also factors determining their selection in companies operating in Poland. The study fills the gap in the literature regarding capital budgeting practices by verifying two hypotheses: H1, stating that the diffusion of capital budgeting methods in companies operating in Poland is similar to other Central and East European (CEE) countries and lesser than in more developed countries, and H2, stating that the type of a company's activity, equity capital origin, company size and magnitude of capital expenditure budget is associated with capital budgeting method (CBM) selection.

The research carried out enabled Hypothesis 1 to be verified partly positively, meaning that the majority of companies use: NPV, sensitivity analysis, scenario analysis and formalization of investment appraisal. The diffusion of CBM in Poland is therefore similar to other CEE countries and lesser than in more developed countries, e.g. the USA or UK. The study results also enabled Hypothesis 2 to be verified partly positively, meaning that: the large size of a company's capital expenditure budget and company size have a positive association with the use of 6 methods respectively, foreign ownership has a positive association with the use of 5 methods and the company's activity is associated with the use of 1 method. The study results also enabled Hypothesis 2 to be verified partly positively meaning that the use of two capital budgeting techniques based on discounted cash flows (together IRR and NVP) significantly increases when a company has foreign ownership and when the capital expenditure budget is large. Other tested independent variables (type of main activity and company size) show no significant association with the use of capital budgeting appraisal methods based on discounted cash flows.

Streszczenie

Czynniki determinujące wybór metod budżetowania kapitałowego w przedsiębiorstwach działających w Polsce

Celem artykułu jest zbadanie stopnia wykorzystania metod budżetowania kapitałowego oraz czynników determinujących wybór tych metod w przedsiębiorstwach działających w Polsce. Badanie wypełnia zidentyfikowaną w literaturze lukę badawczą poprzez zweryfikowanie dwóch hipotez: H1, stwierdzającej, że dyfuzja metod budżetowania kapitałowego w przedsiębiorstwach działających w Polsce jest podobna jak w innych krajach Europy Środkowej i Wschodniej i mniejsza niż w krajach wyżej rozwiniętych, oraz H2, zgodnie z którą rodzaj działalności przedsiębiorstwa, pochodzenie kapitału własnego, wielkość przedsiębiorstwa oraz wielkość budżetu inwestycyjnego mają wpływ na wybór metod oceny opłacalności inwestycji.

Przeprowadzone badanie pozwoliło na zweryfikowanie hipotezy 1 częściowo pozytywnie, ponieważ większość przedsiębiorstw działających w Polsce wykorzystuje NPV, analizę wrażliwości, analizę scenariuszy oraz formalizację oceny opłacalności inwestycji. Dyfuzja metod oceny opłacalności inwestycji w Polsce jest podobna jak w innych krajach Europy Środkowej i Wschodniej i mniejsza niż w krajach wyżej rozwiniętych, takich jak np. Stany Zjednoczone czy Wielka Brytania. Otrzymane rezultaty umożliwiają częściowo pozytywną weryfikację hipotezy 2, co oznacza, że stosowanie dwóch metod oceny opłacalności inwestycji opartych na zdyskontowanych przepływach pieniężnych (łącznie NPV i IRR) zwiększa się istotnie, kiedy firma jest finansowana kapitałem zagranicznym oraz kiedy jej budżet kapitałowy jest duży. Pozostałe testowane zmienne niezależne (rodzaj głównej działalności i wielkość firmy) nie wykazują istotnego związku z wykorzystaniem metod oceny opłacalności inwestycji opartych na zdyskontowanych przepływach pieniężnych.